

УДК 332.14: 338.246 (477)

О. І. Мілашовська,

Мукачівський державний університет

ПРИКОРДОННИЙ РЕГІОН ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація: Розкрито сутність прикордонного регіону і теоретико – методологічний підхід до дослідження регіональних трансформаційних процесів в Україні. Проаналізовано головні пріоритети, цілі і основні ознаки комплексного соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів в Україні та сформульовано основні аспекти трансформації структури економіки прикордонних регіонів України згідно тенденцій світогосподарського розвитку.

Ключові слова: прикордонний регіон, регіональна економіка, соціально-економічний розвиток, регіональна політика.

Вступ. Сучасний етап цивілізаційного розвитку має великі потенційні можливості для прискорення розвитку і функціонування прикордонних територій України. Вітчизняна наука об'єктивно здатна відгукнутися на потреби суспільства, що реформується, у вирішенні таких актуальних завдань: розроблення прогнозу територіальних наслідків реформування галузевої регіональної структури господарства України, вдосконалення адміністративно-територіального устрою, розроблення економіко-соціальних засад регіональної політики України, обґрунтування територіальної організації основних товарних ринків прикордоння, а також ринків послуг, робочої сили, капіталів, нерухомості, цінних паперів тощо.

Отже, дослідження проблем розвитку прикордонних регіонів і створення ефективної регіональної соціально-економічної політики займає вагому частку в сучасних науково-практичних розробках.

Актуальність наукової праці полягає у необхідності визначення об'єктом регіональної економіки прикордонного регіону національну частину Карпатського Єврорегіону, що охоплює чотири області - Закарпатську, Львівську, Івано-Франківську, Чернівецьку для вибору ефективного інструментарію реалізації регіональної економічної політики Карпатського регіону, що враховує особливості прикордонної інфраструктури і специфіку прикордонного співробітництва.

Постановка задачі. Основною метою даного дослідження є з'ясування ролі та місця прикордонних регіонів у контексті розвитку національної економіки. Завданням даної наукової публікації є аналіз сучасних теорій регіонального розвитку і виявлення специфіки розвитку прикордонних територій

Для дослідження Карпатського регіону, якому притаманна низка специфічних чинників, зумовлених його геополітичним і гео економічним розміщенням, що повинно враховуватися при формуванні і реалізації регіональної політики застосовувалися **методи:** Традиційні (монографічний, ретроспективний) – для детального і всебічного вивчення об'єкту дослідження) та метод системно-структурного аналізу – для дослідження структури регіональної політики прикордонних територій, що дало змогу виявити її специфічні особливості.

Результати: Економічний комплекс держави розглядається як інтегрована система регіональних, господарських комплексів, кожен з яких з певною часткою автономності в рамках загальнодержавних законів функціонує як цілісна територіально-економічна одиниця. В даний час основна господарська діяльність здійснюється в регіонах. Регіонам також надано право самостійно вирішувати економічні проблеми, в рамках національного законодавства встановлювати міжрегіональні зв'язки і зв'язки з іноземними державами. Кожен регіон України, в тому числі і прикордонний, має притаманні йому підходи до використання природних ресурсів, особливості їх розміщення, національні та історичні риси, свою структуру господарства, рівень економічного розвитку, спеціалізацію[1]. Їх збалансований соціально-економічний розвиток сприяє забезпеченню економічної незалежності країни та підвищенню її конкурентоспроможності серед інших країн.

Самоізоляція національної економіки в будь-якому випадку означає втрату зовнішніх по відношенню до неї позитивних передумов та факторів розвитку, суперечить закону комплексного розвитку продуктивних сил, призводить до саморуйнування народногосподарської системи держави навіть без стороннього втручання.

Основними ознаками комплексного соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів є:

- оптимальне економічне й екологічно виправдане використання ресурсів регіону;
- раціональна галузева і територіальна структура господарства, яка повинна відповідати соціальним та екологічним умовам;
- тісний взаємозв'язок із суміжними територіями сусідніх держав та необхідність координації їх програм соціально-економічного розвитку.

Якщо буде забезпечена вдала інтеграція господарської системи України у міжнародну економіку, то це дозволить не тільки отримати високий економічний ефект, але й зберегти суспільно-економічну формацію із соціально-орієнтованою економікою. Регіональний аспект функціонування економіки є інтегруючим, оскільки саме в регіонах створюються передумови і засади сталого економічного розвитку просторових територій, які в кінцевому результаті зумовлюють зростання держави. В цьому контексті важливу роль відіграють саме прикордонні регіони країни. У зв'язку з цим постає завдання концентрації уваги на тих аспектах, де подальша неузгодженість робить проблематичними не тільки ефективну прикордонну співпрацю, але і регіональний розвиток взагалі.

Першою проблемою є термінологічна та понятійна невизначеність в українському законодавстві, зокрема щодо термінів "region" і "прикордонний region".

В Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів», регіон визначається як другий рівень після держави, тобто: області, АР Крим та міста Київ та Севастополь. Проте, вже в проєкті Закону про територіальний устрій України конкретизуються поняття «регіону», де він визначається як адміністративно-територіальна одиниця, утворена з метою здійснення державної політики щодо збалансованого розвитку територій, забезпечення реалізації спільних інтересів жителів районів та міст-районів, що входять до його складу, та надання населенню визначених законом спеціалізованих та високоспеціалізованих адміністративних, соціальних та культурних послуг, які об'єктивно не можуть бути надані у районах та містах-районах[2]. Отже, регіон – це адміністративно-територіальна одиниця, яка визначається певними характеристиками (культурними, демографічними, економічними або іншими) котрі відрізняють її від інших територій держави.

Сучасна концепція «Європа регіонів», яка має на меті визначити місце регіонів у Європейському Союзі, ґрунтується на закріпленому Європарламентом у Хартії регіоналізму (1988 р.) понятті «регіон» як гомогенного простору, що має фізико-географічну, етнічну, культурну, мовну спільність господарських структур та історичної долі. У даному аспекті слід визнати точність європейського змісту дефініції «регіон» від латинського дієслова «regere», що в перекладі на українську мову означає «керувати» [3].

Ця важлива деталь доповнює розуміння регіону: керована, але така, що не має суверенітету, територія.

Регіони Європейського Союзу на сьогодні вже не сприймаються лише як звичайні адміністративно-територіальні одиниці (об'єднання). Регіоналізовані унітарні держави – Велика Британія, Італія, Іспанія – характеризуються існуванням обраних регіональних урядів з конституційним статусом, законодавчими повноваженнями й високим ступенем автономії [4].

Незважаючи на те, що іноді не зовсім ясно, яку саме територію в Європейських країнах треба класифікувати як регіон, концептуально регіон визначається як головне проміжне утворення між центральним і місцевим рівнями управління. У цьому аспекті цікавим є підхід Л.Дж. Шарпа [5] до пояснення поняття «регіон» через абстрактний термін «простір прийняття рішень» на відміну від «рівень управління».

В економічній енциклопедії подано наступне визначення регіону: "region (лат. Regio (regionis) – область, округ) – територія країни із специфічними природно-кліматичними та економічними умовами та характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил з урахуванням демографічних, історичних, соціальних особливостей, розвиток якої здійснюється на основі законів національної економіки і регіональних, у результаті чого формуються регіональні економічні відносини [6, С.164].

Регіон – (француз. Region, від лат. Regio – область, район) – територія, яка відрізняється від інших територій за рядом ознак і характеризується певною цілісністю та взаємопов'язаністю її складових елементів. Є ключовим поняттям в регіоналістиці, регіонології регіональній економіці, регіональній науці, регіонознавстві. Регіони виділяються з території відповідно до певних цілей і завдань, найголовнішою з яких є управління розвитком регіону. Регіони можуть бути будь-якого розміру – від міста (або району у великому місті) до величезних регіонів всередині континенту [7, С.212].

Для позначення територіального обсягу регіону можуть застосовуватися такі терміни як "локальне регіональне утворення", "мікрорегіон", "макрорегіон" тощо. У разі виділення визначених територіальних утворень всередині країни, з метою управління розвитком регіону він є основною складовою частиною державного територіального устрою, яка визначена єдиною політикою державного регіоналізму і має організаційну виокремленість, цілісність, економічну і географічну самодостатність, право місцевого самоврядування, систему державних органів, які є елементами (підсистемами) державної структури влади і управління країною. Так, у цьому випадку під регіоном може розумітися найбільша адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка має виборну владу, юридичну незалежність та власний бюджет. В умовах України – це рівень областей та АР Крим.

Якщо врахувати, що деякі вчені не беруть до уваги ціль територіального управління, то «регіон» може означати частину країни, що історично склалася і характеризується специфічними природно-кліматичними умовами та відносно стійкими економічними і соціально-демографічними особливостями, певною спрямованістю розвитку продуктивних сил. Основними критеріями виділення (виокремлення) регіону вважають спільність народногосподарських і регіональних завдань, техніко-економічні особливості розвитку промисловості та сільського господарства, наявність суб'єктів господарювання, об'єднаних регіональними, економічними, політичними, соціальними, культурно-етнічними інтересами [8, С.212].

В даній роботі щодо дослідження прикордонного регіону основною характеристикою, яка впливає на соціально-економічний розвиток, є його місце розташування. Тобто, прикордонний регіон – регіон для якого визначальним є наявність державного кордону та характеризується широкими можливостями міжрегіонального та транскордонного співробітництвом із сусідніми регіонами та державами[9, с.7].

Дослідження прикордонних регіонів можна проводити на різних рівнях. Так, виокремлюють різні підходи щодо їх функціонування:

Режимний підхід, що визначається режимом проживання і розміщенням продуктивних сил, та регулюються законодавством щодо функціонування прикордонної служби. Виділяють 5-ти, 15-ти та 30-ти кілометрову зону. Наприклад, Угода про малим прикордонний рух передбачає безвізовий простір між Україною і Європейським Союзом проживаючих мешканців 50-ти кілометрової зони.

Адміністративно-територіальний підхід, який передбачає розподіл території України на селищні, районні та обласні адміністративно-територіальні одиниці:

АР Крим, області, міста Київ, Севастополь, міста із спеціальним статусом, райони, селища, територіальні громади сіл [10, с.249].

За соціально – економічним підходом прикордонні регіони можна розглядати як об'єднання прикордонних областей, які формують міжрегіональні транскордонні асоціації («Карпатський Єврореґіон», «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина»).

Українська частина в Карпатському Єврореґіоні представлена національним представництвом 4-х областей: Закарпатською, Івано-Франківською, Львівською та Чернівецькою. Це викликано їх спільністю щодо соціально-економічного розвитку, територіальною приналежністю до кордону Європейського Союзу.

Вищезгаданий підхід зумовлений тим, що в економічній географії та регіональній економіці вживається термін "економічний регіон", який за визначенням Е.Б. Алаєва являє собою територіальну цілісну частину народного господарства країни, яка володіє такими ознаками: спеціалізацією як основною народногосподарською функцією; комплексністю, що розуміється як взаємопов'язаність найважливіших елементів економічної і територіальної структур регіону; керованістю, тобто наявністю цілісної системи територіального управління господарством за допомогою якої можуть вирішуватися як загальні, так і автономні проблеми розвитку[11]

Аналогічно, В.К. Симоненко зазначає, що "регіоном, або крупним економічним районом слід вважати господарську територію, яка виділяється усередині країни своїм економіко-географічним розташуванням, природними і трудовими ресурсами, спеціалізацією і структурою господарства, спільністю екологічних, демографічних та інших проблем, своєю участю у міжнародному поділі праці" [12, С.27].

На наш погляд, слушним є міркування Я. Верменич з приводу визначення сутності «прикордонний регіон», викладені в її монографії «Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні» [13, С.66-67]: «Сьогодні триває процес визначення місця самої прикордонної регіоналістики в структурі як економічної науки, так і регіональних досліджень або регіоналістики як напрямку науково-дослідної діяльності на основі міждисциплінарного підходу, націленого на вивчення закономірностей процесу регіоналізації країни з урахуванням природно-географічних, історичних, етнокультурних, економічних, соціально-демографічних чинників, а також на вивчення регіонального розвитку прикордоння в його взаємозв'язку з принципами державного управління й основними напрямками державного будівництва».

Термін «прикордонний регіон» використовується і для географічного змісту, і для економічних характеристик регіону. Досить часто замість нього користуються терміном «прикордонна територія», оскільки останній вважають більш гнучким і прийнятним у випадку розробки проектів, програм, моделей і концепцій розвитку прикордоння.

Також, прикордонний регіон економісти-вчені визначають як адміністративно-територіальну одиницю, що знаходиться на наступному після державного рівні та розташовану безпосередньо вздовж державного кордону. Це визначення базується на визначенні поняття «регіон», що його було запропоновано Асамблеєю Європейських Регіонів. «Регіон – це територіальна одиниця-суб'єкт публічного права, сформована на рівні, який є безпосередньо нижчим після державного, і наділена правом політичного самоврядування. Регіон визнаватиметься національною конституцією або законодавством, яке гарантує його автономію, самобутність, владні повноваження та організаційну структуру» [14].

Хоч це визначення і не є офіційним, воно увійшло до термінологічного інструментарію Ради Європи та Європейської Комісії. Таким чином, базуючись на визначенні поняття «регіон», запропонованого АЄР, «Концепція державної регіональної політики» в якості регіонів України визнає Автономну Республіку Крим, області, міста Київ і Севастополь [15, С.185].

Поняття "прикордонний регіон" означає, що територія, яка до нього відноситься, перебуває під впливом державного кордону. Основними функціями кордону такого регіону є бар'єрна, фільтруюча, контактна.

Бар'єрна функція – різні обмеження, які мають за мету перешкоджати ввезенню в країну або регіон "небажаного" за рахунок превентивних заходів.

Фільтруюча функція – запобігання і упередження негативних наслідків міграційних процесів, екологічних катастроф і надзвичайних ситуацій; необхідність функціонування митних структур і транспортних систем (транзит) на прикордонній території; санітарно-епідеміологічна, військова і економічна безпека прикордонного регіону.

Контактна функція – необхідність створення відповідних умов для стабільного функціонування соціальної, комунальної, торговельної, транспортної, банківсько-фінансової інфраструктур з метою стійкого соціально-економічного розвитку прикордоння.

Відповідно до функцій кордону, прикордонні території також набувають специфічних фундаментальних рис в інтеграційному процесі — бар'єрність та контактність, завдяки яким вони (разом з контактною функцією – механізми переходу від одного народногосподарського комплексу до іншого) забезпечують їх взаємну адаптацію. Під впливом інтеграційних процесів бар'єрні функції кордонів переносяться на зовнішні кордони інтеграційних утворень. Внутрішні кордони стають прозорими, що дає можливість вільного спілкування як прикордонних, так і загальнодержавних спільнот. У відносинах скасовуються прикордонні бар'єри для руху товарів, капіталу, робочої сили, уніфікується нормативно-правова база господарської діяльності. Завдяки підвищенню ролі прикордонних регіонів на світовій арені збільшуються повноваження місцевих влад, розширюється їх компетенція у співробітництві з органами влади відповідних територій сусідніх країн. Прикордонне співробітництво дає змогу вирішити конкретні економічні та соціальні питання безпосередньо для прикордонних областей, зокрема поступово долати нижчий рівень економічного розвитку цих периферійних територій.

Показником впливу державних кордонів на залучення регіону до міжрегіональних економічних зв'язків може слугувати коефіцієнт відкритості економіки регіону ($K_{вр}$), розрахований за формулою:

$$K_{вр} = \frac{0,5 \cdot (ЗОТ + ЗОП + ОП)}{ВВП_{рег}} \cdot 100\%$$

де ZOT – зовнішній оборот товарів, ZOP – зовнішній оборот послуг, OII – оборот довгострокових іноземних інвестицій, VBP_{reg} – валовий внутрішній продукт регіону.

Розрахунки коефіцієнту відкритості економіки областей Західного регіону України показали, що саме прикордонні області регіону мають значно вищий рівень залучення до системи зовнішньоекономічних зв'язків (Закарпатська - $K_{BP} = 30,7\%$, Львівська - $K_{BP} = 25,7\%$, Волинська - $K_{BP} = 20,8\%$, Івано-Франківська - $K_{BP} = 24,8\%$) від загальноосереднього значення даного показника по Україні ($20,8\%$). Проведений аналіз підтверджує значний вплив прикордонного розташування на інтенсивність залучення регіону до міжрегіонального співробітництва [16].

Особливості в розвитку регіонів України, регіональні відмінності єдиного господарського простору обумовлені різними історико-географічними передумовами господарського освоєння територій, держави та її регіонів, та характеризуються природно-ресурсним потенціалом, розселенням населення й демографічною ситуацією. Тут більш доречно розглядати прикордонні регіони насамперед як історико-географічні явища, формування й еволюція яких обумовлені "відмінностями в історичному розвитку різних земель, їхніх природних умов і природно-ресурсного потенціалу, етнокультурних і соціально-демографічних особливостей, рівня розвитку продуктивних сил територій, їхньої народногосподарської спеціалізації і структури господарства. А останнім часом істотним фактором регіоналізації стає екологічна ситуація, наявність загальних для регіону природоохоронних і соціально-екологічних проблем" [17, С.10].

Структура прикордонного регіону може розглядатись з різних точок зору: природно-ресурсної, економічної, соціальної, духовної, інституціональної і т.д. Множинність структурної організації такої території є якісною ознакою прикордоння. Навіть, якщо ми концентруємо увагу на економіці прикордонного регіону, необхідно враховувати її зв'язок з іншими регіональними підсистемами суміжних з ним територій як ззовні (економіка сусідніх країн), так, і в середині країни (національна економіка).

Прикордонний регіон є економічною підсистемою зі значним взаємозв'язком своїх основних елементів. В прикордонному регіоні існує взаємовплив доходів і платоспроможного попиту на регіональне виробництво, споживання та інвестиції, розвиток соціальної сфери, а також вплив виробництва на зайнятість і доходи. Економіка прикордонного регіону відчуває вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на її функціонування, а також вплив конкуруючих і доповнюючих ринків товарів, праці і капіталу.

Прикордонному регіону притаманні специфіка сутності і міцності зв'язків між елементами регіонального механізму і зовнішнім економічним середовищем (державними і регулюючими системами, економіками інших регіонів і світовими ринками). Для внутрішніх і прямих міжрегіональних і міжнародних зв'язків типовим є їх посилення, для зв'язків з регіональними системами – зміна якості зв'язку або їх послаблення.

На основі вивчення і узагальнення наукових доробок різних дослідників-науковців, з врахуванням теоретичних і методологічних підходів, для даного дослідження було використано наступне поняття прикордонного регіону: "**Прикордонний регіон** – частина господарської території суверенної держави, яка межує з однією або кількома зарубіжними країнами, характеризується географічною цілісністю, специфічними природно-кліматичними та економічно-соціальними умовами, розміщенням і розвитком продуктивних сил, участю в прикордонному співробітництві і міжнародному поділі праці."

Пропонується авторське визначення дефініції «**Карпатський регіон**» – сукупність регіональних господарських комплексів декількох суміжних адміністративно-територіальних одиниць (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька), кожна з яких з певною часткою автономності в рамках загальнодержавних законів функціонує як цілісна територіальна економічна одиниця, але об'єднання зусиль яких створює додаткові можливості для раціоналізації територіально-галузевої структури господарства, ефективного використання природно-ресурсного, транзитного та транскордонного потенціалів.

Наукове забезпечення відіграє важливу роль в економічних перетвореннях, створенні єдиного економічного простору в процесі раціоналізації міжрегіональних зв'язків, формуванні регіональних ринків. Утвердження змісту регіональної економіки сприяє розробці раціональної, науково обгрунтованої регіональної політики і спільної стратегії прикордонних територій.

В умовах становлення і розвитку ринкових відносин для наукового обгрунтування радикальних економічних реформ велике значення набувають теоретичні засади функціонування регіональної економіки прикордонних територій – галузі наукових знань про розміщення і розвиток продуктивних сил, про економіку прикордонних регіонів.

Регіональна економіка прикордонного регіону досліджує просторову організацію економіки, її галузеві аспекти розвитку і розміщення, господарство регіонів, соціальні та екологічні аспекти економічного розвитку прикордонних регіонів та ін.

Є ряд різних підходів до з'ясування предмета дослідження регіональної економіки, тому використаємо, на наш погляд, найбільш повне і глибоке його визначення за О.Г. Гранбергом. Предметом дослідження регіональної економіки є:

- економіка окремого регіону;
- економічні зв'язки між регіонами;
- регіональні системи;
- розміщення продуктивних сил (процес стихійного і цілеспрямованого розподілу по території об'єктів і явищ);
- регіональні аспекти економічного життя, пов'язані з виробництвом, трудовою діяльністю, рівнем життя населення та ін. [18, С.62-63].

Найбільш поширений метод вивчення засад функціонування економіки прикордонних регіонів є системно-структурний, який передбачає поетапне дослідження окремих складових з поступовим їх поєднанням в цілісний господарський комплекс прикордонного регіону, як складового елемента інтегрованої регіональної економічної системи держави.

В економічній енциклопедії зазначено, що: "Системно-структурний підхід в економічному дослідженні – загальний принцип пізнання економічних систем, що передбачає виділення основних підсистем та їх елементів, комплексу внутрішніх і сталих зв'язків між ними (а отже, структури, що визначає закони розвитку

певної системи) відповідно до певних вимог, головною з яких є цілісність" [19, С.385].

Структура методу вивчення регіональної економіки Карпатського регіону має певну послідовність аналізу її особливостей і проблем.

Досліджуючи методи сучасної регіональної економіки, було визначено коло інтересів (предмет дослідження) регіональної економіки Карпатського регіону, яка містить наступні складові частини (Рис.1):

Рис.1.Складові (основні напрями дослідження) предмету дослідження економіки Карпатського регіону (розроблено автором)

Регіональна економіка Карпатського регіону є основою формування регіональної політики соціально-економічного розвитку його областей. Об'єктом вивчення являються процеси життєдіяльності спільної території, яка охоплює цілісний регіон, Предметом регіональної економіки Карпатського регіону є дослідження закономірностей і тенденцій спільного функціонування господарств областей як складових елементів регіональної системи Карпатського регіону, зокрема природно-ресурсний потенціал, демографічні, трудові ресурси, екологічні особливості, економіка, її структурна перебудова, міжрегіональні та внутрішньорегіональні зв'язки кожної з областей.

Змістом функціонування економіки Карпатського регіону є:

- вибір методів дослідження регіональних соціально-економічних процесів, характерних для прикордонного регіону;
- постановка цілей і розробка економічних моделей розвитку регіону для аналізу діючих процесів і прогнозування подальшого розвитку;
- розробка концепцій, стратегічних соціально-економічних програм функціонування прикордонного регіону;
- створення економічних важелів впливу на процеси формування господарського комплексу прикордонного регіону;
- розробка концептуальних засад і напрямів економічного розвитку прикордонної інфраструктури в умовах діючих і розвитку нових продуктивних сил в регіоні.

Основні завдання розвитку економіки Карпатського регіону:

- розробка теорії економіки прикордонного регіону з урахуванням конкретної і перспективної соціально-економічної ситуації (наприклад, для ринкової системи господарства, в умовах розширеного ЄС; для зміни економічного і соціального профілю прикордонної території і т.д.);
- вивчення проблем соціально-економічного розвитку областей Карпатського регіону і розробка принципів управління цим процесом в межах регіону;
- дослідження тенденцій в міжрегіональних зв'язках в прикордонному регіоні (міжобласна виробнича та соціальна інтеграція);
- розробка принципів формування відповідної прикордонної інфраструктури (як правило на базі новостворених господарських об'єктів областей регіону, суміжних між собою);
- аналіз території прикордоння зі встановленим механізмом господарювання і визначення його місця і ролі в розвитку національної економіки;
- розробка схем формування регіональної політики соціально-економічного розвитку областей Карпатського регіону за європейськими стандартами.

Отже, забезпечення успішного функціонування економіки прикордонних регіонів передбачає вивчення особливостей і засад розвитку і розміщення продуктивних сил, соціально-економічних процесів таких регіонів.

Специфіка дослідження економіки Карпатського регіону в системі наукової області знань полягає у тому, що будуть визначені системотворчі чинники спільного простору Карпатського регіону і запропоновані шляхи вирішення наступних проблем:

- досліджень закономірностей і принципів існування і розвитку елементів продуктивних сил і соціальної інфраструктури регіону в територіальному аспекті;
- аналізу, прогнозування і обґрунтування напрямків розміщення продуктивних сил прикордонного регіону з урахуванням загальної стратегії соціально-економічного розвитку і екологічних вимог;
- вивчення економіки територій регіонів прикордоння і міжрегіональних економічних зв'язків;
- дослідження регіональної організації господарства території прикордоння;

- вивчення природно-ресурсного потенціалу прикордонних областей;
- вивчення проблем народонаселення, тенденцій змін трудових ресурсів, демографічних проблем та їх вплив на розвиток продуктивних сил прикордоння;
- аналізу стартового рівня економіки прикордонних регіонів в умовах ринку;
- визначення шляхів раціоналізації напрямку структурної перебудови економіки прикордонних територій в контексті розвитку регіону в цілому.

Динамічні ринкові умови будуть активно сприяти підвищенню ролі прикордонних регіонів у міжнародному економічному співробітництві. Ці регіони будуть мати певні переваги у вирішенні спільних проблем раціонального використання природних і трудових ресурсів, прискореного освоєння прогресивних виробництв і технологій, поліпшення якості продукції, розширення можливостей оновлення основних засобів і асортименту продукції, що виробляється, у вирішенні екологічних проблем областей Карпатського регіону тощо.

Висновки. Наукова новизна полягає у формуванні об'єднання прикордонних областей Карпатського регіону, що буде впливати на динамізм його економічного розвитку загалом і кожної з областей, зокрема. Це зумовлено багатьма чинниками: ступенем господарського розвитку та відмінностями в структурі економічного потенціалу областей-партнерів; інтенсивністю і всебічністю зв'язків цих областей зі своїми господарськими комплексами; наявністю транспортних наземних шляхів на спільних кордонах; відмінностями в митних і податкових зборах, кредитно-фінансовій системі, соціальному становищі тощо.

Література.

1. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Ред. кол.: науковий редактор д. е. н., проф. П.Ю. Беленький, к. е. н. Н.А. Мікула, к. е. н. Н.І. Гомольська. – Львів, 2002. – 308 с.
2. Проект Закону України "Про територіальний устрій України" Урядовий Портал www.kmu.gov.ua/control/uk/.../article?art
3. Каримова А.Б. Регионы в современном мире // СОЦИС. – 2006. – №5.
4. Безверхнюк Т.М. Сучасні парадигми регіонального управління: плюралізм методологічних підходів // Актуальні проблеми державного управління: 36. наук. праць – Вип. 1(29). – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2007. – С. 51-58
5. Sharpe L.J., (ed.) Rise of Meso Government in Europe: Sage Publications. – London, 1993. – p.1
6. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3 / Редкол.: С.В.Мочерний (відпов. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 952 с.
7. Богорад О.Д., Тевелєв О.М., Падалка В.М., Підмогильний М.В. Регіональна економіка. Словник-довідник. К., 2004.
8. Богорад О.Д., Тевелєв О.М., Падалка В.М., Підмогильний М.В. Регіональна економіка. Словник-довідник. – К., 2004.
9. Розвиток транскордонного співробітництва з новими державами-членами ЄС : метод. рек. / авт. кол. : В. М. Кравцова (кер.), О. М. Овчар, О. А. Остапенко та ін. - К. : НАДУ, 2009. - 40 с.
10. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: Монографія/ за ред. З.С. Варналія.-К.: НІСД,2007.-768 с.
11. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география. Понятийно- терминологический словарь. – М., 1983. Ч. 1
12. Симоненко В.К. Регионы Украины. Проблемы развития. – К.: "Наукова думка", 1997. – 264 с.
13. Верменич Я., Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні.. – К.: Інститут історії України НАН України, 2003. – 516 с.
14. Declaration of the Assembly of European Regions on Regionalism in Europe. – Strasbourg, 1995. – P. 2. // <http://www.are-regions-europe.org/GB/A4/A41.html>
15. Концепція державної регіональної політики. Затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001 // Агентства регіонального розвитку в Україні: становлення та перспективи. – К., 2002. – С. 185.
16. І.Сторонянська Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.10.01 / І.С. Сторонянська; НАН України. Ін-т регіон. дослідж. — Л., 2002. — 19 с. — укр.
17. Топчів О. Г. Теоретичні основи регіональної економіки (навчальний посібник). – К., Вид-во УАДУ, 1997.
18. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики. – М.: ГУ-ВШЭ, 2000 (второе издание). – 495 с.
19. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3. / Редкол: С.В. Мочерний (відп. ред) та ін. –К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 952 с.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"